

կի ու հերշելի արճանեակներն ալ իրենց մոլորակներուն վրայ կը պտտտին, ինչպէս որ նոյն մոլորակները արեւուն վրայ կը պտտտին :

Վիսաւորները խիստ արտակէգրոն շրջաններ՝ ունին . երբեմն գիսաւոր մը խիստ կը մծտենայ արեւուն, անանկ որ անոր ճառագայթներուն մէջ կը ծածկուի, երբեմն ալ ան աստիճան կը հեռանայ արեւէն՝ որ հաւանական կ'երեւնայ թէ մեր մոլորակաց դրուածէն դուրս կ'ելլէ, ու հարիւրաւոր տարիներ մեզի չերեւնար :

Մոլորակներուն արեւուն վրայ պտտիլը կը ցուցուի նաև լուսնթագի արճանեակներուն խաւարմունքէն, որուն վրայ ուրիշ անգամ պիտի խօսինք : Եւ երեւոյթները դիտելով՝ իմացուած է մոլորակներուն արեւէն ունեցած հեռաւորութեան չափը . և աս հեռաւորութիւնները խիստ քիչ տարբերութիւն կ'ընեն, երբոր մոլորակները իրենց թաւալման ընթացքները կը կատարեն . որով բոլոր մոլորակաց շարժումն ալ գրեթէ միակերպ կ'ըլլայ :

Վարձեալ աս երեւոյթները իրարու հետ բաղդատելով՝ իմացուած է թէ արեւը ամէն մոլորակաց պարունակներուն կեդրոնը կեցած է, և թէ մոլորակները իրապէս կը դառնան արեւուն չորս դին . ուր ընդ հակառակն մեզի այնպէս կ'երեւնայ թէ արեւը կը դառնայ երկրիս վրայ : Բայց մենք յաջորդ յօդուածին մէջ աւելի տեղն 'ի տեղը կը ցուցնենք՝ թէ ինչո՞ւ համար մոլորակները արեւուն վրայ կը դառնան, ու չէ թէ արեւը մոլորակներուն վրայ :

Հ . Մ . Ս

1 Արտաբերան շրջան կ'ըսուի՝ երբոր աստղ մը միակերպ նոյն գծին վրայէն չբաւելով իրեն ընթացքը կը փոխէ :

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Սարգիս Երկրորդ հասակէն վրայ, որ է պատանեկութիւն :

ՍԱՐԳԻՍ Երկրորդ հասակը, այսինքն պատանեկութիւնը, տասուերկու կամ տասնչորս տարիէն կը սկսի աշխարհքիս բարեխառն կողմերը . ուրիշ տեղուանք կլիմայէն, տղոց մարմնոյն կազմուածքէն, կերակուրներուն տեսակէն ու քանակէն, ջղերուն ու ժողովէն և անդամներուն շուտ աճելէն՝ պատանեկութիւնն ալ կրնայ շուտ կամ ուշ սկսիլ : Բայց ինչպէս որ հաւանական է՝ որ և իցէ երկիր արիւնային կազմուածք ունեցող տղաքը՝ որ աւելի վառվռուուն, սրտոտ ու զօրաւոր կ'ըլլան, շուտով պատանեկութեան հասակը կը սկսին . և որովհետև ան միջոցին տղոց մարմինը բոլորովին կը հաստատուի ու կը զօրանայ, բանականութիւննին ալ կը բացուի . իրենց բարոյական դաստիարակութեան և ուսմունք սորվելու ամենէն յարմար միջոցն ալ ան ատենն է . անոր համար ամենեւին պէտք է անհոգ կենալ իրենց հարկաւոր եղած բաները յարմար ժամանակին սորվեցնելու . վասն զի ետքը անոնց պտուղը պիտի վայելեն :

Իսկ ան տղաքն որ կամ իրենց անհոգութեամբ և կամ իրենց ծնողաց անհոգութեամբը աղէկ չեն դաստիարակուիր, ու բան չեն սորվիր, մանաւանդ թէ շատ անգամ ծնողաց ու վարպետներուն խօսքերը բանի տեղ չդնելով, ու անոնց հրամանը չկատարելով՝ պատանեկութեւ սքանչելի տարիները անպտուղ կ'անցընեն, ետքը կ'ըլլան թշուառ, ու մարդկային ընկերութեան անօգտակար . անկէ ետև փուճ տեղը իրենց դժբաղդութեանը վրայ կուլան :

Բայց որովհետև պատանեկութեւ ատենը մարմինը աճելու ժամանակ՝ երբեմն բնական դժուարութիւն մը

կը զգայ, ան պատճառաւ հիւանդու-
թիւն ալ կրնայ գալ տղուն վրայ,
պէտք չէ միտքը չափէ դուրս յոգ-
նեցընել, հապա չափաւոր բան սոր-
վեցընելու է: Շատ անգամ ալ կ'ըլ-
լայ որ տղաք պատանեկութեան ժա-
մանակը յանկարծ կը սկսին մեծնալ
ու հասակ նետել. մկանունքները ա-
ւելի կը հաստընան, կուրծքը աւելի
կը լայննայ, շնչառութիւն աւելի կ'եր-
կըննայ, մորթին վրայ աղուամազեր
կ'ելլեն, ձայնի գործարանները կը
շտկուին ու ձայնը կը հաստընայ,
թւերն ու ծնկուղները կ'երկըննան
ու կ'ուժոյն, արտաքին զգայու-
թեանց գործարանները կ'ընդարձա-
կին և աւելի կ'արթննան. քունը կը
թեթեւայ ու հոգւոյն կարողութի-
ւեան կարծես թէ նոր կենդանութի
կ'առնեն:

Տղոցմէ ոմանք տասնըհինգերորդ
տարիէն ետեւ չեն աճիր, ոմանք ալ
անոր ներհակ՝ ինչուան քսանուեր-
կուերորդ՝ նաև ինչուան քսանուիրե-
քերորդ տարին կը մեծնան. բայց
ասոնցմէ շատերը նիհար ու բարձր
կ'ըլլան, մկանունքնին տկար, ու սը-
րունքնին վստուժ. միայն թէ քանի
որ տարիքով առաջ երթան՝ պարապ
տեղուանքը մտով կը լեցուին, անգամ
ները կը հաստընան, ջղերը աւելի կը
զօրանան, ու երեսներորդ տարին հա-
սած չհասած՝ մարդս իրեն բնական
կազմութեանը ամենէն կատարեալ
հասակը կը մտնէ:

Հ. Մ. Տ

Ա՛նաստիար կենդանեաց ու բոսորդ օգոստ-
ները:

Ա՛ՆԱՍՏԱՆԻՍ մէջ ամէն բան իրեն
վիճակին յարմար լաւ ու աղէկ է,
ու մէյմէկ բանի օգտակար է. և թէ
պէտ երբեմն փնասակար ալ ըլլայ,
բայց ան ալ կամ գէշ կերպով գործա-

ծելէն է, և կամ ինչ բանի համար որ
ստեղծուած է՝ անոր համար չգոր-
ծածելէն առաջ կուգայ: Ասկէց է
որ մէկ կերակուր մը աս կենդանւոյն
սննդարար է, և ուրիշի մահուան
պատճառ կ'ըլլայ. ան բոյսն ալ որ
շատ անգամ թունաւոր կը սեպուի՝
ուրիշ դիպուածոց մէջ զօրաւոր դեղ-
թափ կ'ըլլայ: Աս բանս յայտնի է մո-
լախինդ՝ ըսուած խոտին վրայ, որ
հին ատենը միայն թոյն կը կարծուէր,
բայց հիմա զանազան փորձերով յայտ-
նի եղաւ որ ասով շատ օգուտներ ալ
կ'ըլլան եղեր:

Ա՛ՆԽԱՐՀՔԻՍ վրայի բոյսերուն թիւն
ու տեսակը խիստ շատ է. բայց ամէնն
ալ մարդկանց համար ստեղծուած
չեն, հապա ոմանք կենդանեաց հա-
մար, ոմանք զարգարանք ըլլալու
համար, շատն ալ բժշկութեան մէջ
գործածելու համար եղած են. և ա-
սոնք կենդանեաց ու մարդկանց հի-
ւանդութեանցը դէմ զօրաւոր դե-
ղեր կ'ըլլան՝ թէ որ մէջը փնասակար
նիւթեր չխառնուին: Այսպէս կըր-
նանք ըսել նաև շատ կենդանեաց
վրայ, որոնք թէպէտ և մեզի փնասա-
կար են, բայց ուրիշ կենդանեաց դեղ
ու սննդարար կերակուր կ'ըլլան:

Շատ հաւեր որդերով ու ճճինե-
րով կ'ապրին, որ մեզի շատ փնասա-
կար կ'երեւնան. ընտանի թռչուննե-
րուն շատն ալ մամուկ կ'ուտեն. իսկ
սիրամարդն ու արագիլը օձու միս շատ
կը սիրեն: Ասոնցմէ զատ՝ թէ որ մտա-
ծենք թէ ինչ զօրաւոր դեղեր կ'ըլ-
լան թունաւոր բոյսերէ ու կենդա-
նիներէ, ան ատեն արարածոց վրայ
երեւցած Աստուծոյ իմաստութիւնն
ու բարութիւնը արդարացընելու հա-
մար՝ շատ աշխատանք պէտք չըլլար:
Ասկէ զատ հետագայ խորհրդածու-
թիւններն ալ զմեզ աւելի կրնան հա-
մոզել. վասն զի փնասակար բոյսե-
րուն ու կենդանեաց թիւը՝ օգտա-
կարներուն համեմատութեամբ գրե-